

tezkire

Düşünce - Siyaset - Sosyal Bilim

Sayı 73

Şiddet Solun Afyonu

tez**k**ire

tezkire

Düġünce - Siyaset - Sosyal Bilim

ISSN: 1302-7875

üç aylık, uluslararası, hakemli dergi

Tezkire Yayınları Adına Sahibi

Ömer Arlı

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus Badam

Yazı İşleri Müdürü

Yunus Mucan

Editör

Halil Peçe

Yayın Asistanları

Ferhat İmer, Rukiye Altındış

Yayın Kurulu

Yasin Aktay, Mehmet Veysel Karataş,
Aydın Aktay, Necdet Subaşı,
Mahmut Hakkı Akın, Yunus Şahbaz,
Murat Güzel, Faruk Karaarslan,
Ramazan Yelken, Mehmet Ali Aydemir,
Mustafa Kemal Şan, Bekir Cantemir,
Maşallah Nar, Nurettin Kalkan,
Mesut Emre Balcı, Mustafa Başkara

Yönetim Yeri

1071 Usta Plaza - Kızıllırmak Mah.
1443. Cad. No:25/A Kat:26 No:169
Çukurambar - Çankaya - Ankara - 06510

Alemdar Mah.

Çatalçeşme Sk. No:42/2

Cağaloğlu/İstanbul

(0212) 514 82 93

Baskı

Topaloğlu Matbaa

Sertifika No: 44504

Cilt: Göksu Cilt

Baskı Tarihi: 2021

Yıllık Abonelik Bedeli

Bireysel Abonelik: 100 TL

Kurumsal Abonelik: 200 TL

www.tezkiredergisi.org

tezkiredergisi@gmail.com

tezkire'nin temel amacı genel olarak sosyal bilim-
ler, özel olarak siyaset bilimi alanlarından bilim
insanlarının düşüncelerini ve araştırmalarını
paylaştıkları bir platform olmaktır. Bu çerçevede
araştırma, inceleme, eleştiri ve benzeri özgün yazı-
lara yer verilir. Yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Yayınlanmış yazıların yayım hak-
ları *tezkire*'ye aittir. Yayınlanmak üzere gönderi-
len çalışmalar öncelikle yayın kurulu tarafından
amaç, konu, içerik, sunuş tarzı ve yazım kuralla-
rına uygunluk yönlerinden incelenir. Uygun bu-
lunan yazılar değerlendirilmek üzere bu alanda
uzman iki hakeme gönderilir. Görüş ayrılığı söz
konusu olursa üçüncü bir hakemin daha görüşü-
ne başvurulur. Hakem raporlarının olumlu olması
durumunda yazı, yayım programına alınır.

Hakem raporları gizlidir. Dergiye gönderilecek ya-
zılar A4 boyutlarındaki kâğıda üst, alt, sağ ve sol
boşluk 2.5 cm bırakılarak 1.5 satır aralıklı, iki yana
dayalı, satır sonu tirelemesiz ve 10 punto Times New
Roman yazı karakteri kullanılarak yazılmalıdır. Çalı-
şmanın MS Word ile yazılmış bir kopyasının *tez-
kiredergisi@gmail.com* e-posta adresine ekli dosya
olarak gönderilmesi editoryal sürecin başlaması
için yeterlidir.

Yazar/lar/dan ayrıca tümünün imzasını taşıyan
bir telif devir mektubunu yayımcıya posta, faks
veya e-posta eklentisi ile göndermeleri beklenir.
Eğer çalışma birden çok yazarlı ise makalelerde
editoryal yazışmanın kiminle yapılacağı da belir-
tilmelidir.

Gönderilen çalışmaların aşağıdaki bölümleri içere-
mesi gerekir:

- Türkçe başlık
- Yazarın/yazarların tam adları ve unvanları
- Yazar/yazarlar hakkında bilgi (çalıştıkları ku-
rumlar, adres, telefon, faks ve elektronik posta
bilgileri, çalışma ve ilgi alanları, yayınlarından
seçmeler)
- Türkçe özet (150-200 kelime arası)
- Anahtar kelimeler (3-5 kelime arası)
- İngilizce özet (150-200 kelime arası)
- İngilizce anahtar kelimeler (3-5 kelime arası)

Bu Sayıda...

Şiddet, insanlık tarihiyle başlayan belki insan varoluşuna yapışık bir olgu. Kabil'in kardeşi Habil'i nihayetinde öldürmeye varan tutumları, ilk şiddet örneklerinden biri olarak ele alınmaktadır. Arka planında kardeşine karşı duyduğu kıskançlık ve tabi bu kıskançlığın sevk ettiği güç isteği vardı. Güç arzusunun, eşit yaratılmış insan oğluna kendi hakkından fazlasına talip olma yolunda işi zorlama, kuralları koyma, değiştirme veya ihlal etme yoluna sevk etmesi de işin tabiatından. Günümüzde teknolojik imkânların genişlemesi, kitlesel imha silahlarının yaygınlaşması ve hatta sosyal medya üzerinden şiddeti özendirici paylaşımların ve şiddet propagandasının kolaylıkla kitlelere yayılabilmesinin eş zamanlı olarak şiddet karşıtı bir ideolojiyi terfi ediyor olması da çağın garabetinden. Zira gelişen teknolojiler şiddet uygulama kapasitelerini de artırmış, geliştirmiş, şiddeti ve onu besleyen bütün motivasyonları azdıran ideolojik söylemlerin medyanın hızı ve kapasitesiyle paralel olarak yayılması ve şiddet duygusunu azdırarak beslemesi söz konusu. Bireyi zor kullanmaya yönlendiren çeşitli nedenler olabilir. Şiddet, fiziksel zorlayıcılığın ötesinde insanın sınırlarını belirleme ve varoluşunun bir parçası olarak da yüzyıllardır tartışılabilen felsefi bir meseledir. Şiddetin psikolojik bir yanı olduğu gibi toplumsal ve siyasal bir boyutu da var. Siyasal eyleme kaynak sağlayan ideolojiler farklı perspektiflerde şiddeti ele almaktadır.

Bu sayıda şiddete ilişkin bütün felsefi tartışmaları ele alan, onun bütün siyasi tavırlar nezdindeki konumunu ele almaya çalışmıyoruz. Şiddeti elbette bu ontolojik içerimleriyle, insan varoluşundan ayrılamayan yanıyla birlikte değil, daha ziyade karşımıza çıkan özel yanıyla ortaya koymaya çalışıyoruz. Solun şiddetle ilişkisi, şiddetin sol yanı boyutuyla. Şiddeti kategorik olarak reddeden, şiddet karşıtı söylem veya ideolojinin ne kadar insan gerçekliğinden uzak kalabildiğini de bildiğimiz için tarihin şehvetli hadımları konumuna talip olmanın bir anlamı yok. Sol düşüncenin veya pratiğin şiddetle ilişkisi zaman zaman bu konumdan ötesine talip olabiliyor. Devlet veya kapitalizmin şiddetine karşı sergilenen öfke kategorik bir şiddet karşıtlığı gibi sunulurken, sosyalist mücadelenin, devrim stratejilerinin ve iktidar şehvetinin içerdiği şiddetin naifçe göz ardı edilmesi, yok sayılması genel olarak solun şiddetle aşk-ı memnu ilişkisinin özetidir. Oysa sosyalist

mücadele pratiğinin, nihayetinde bir proleterya diktatörlüğünü en iyi ihtimalle tarihsel bir zorunluluk olarak görmesinin devrimi pratikte neleri gerektirdiği ve getirdiği hususunda kimsede bir tereddüt yoktur. Devrimin, sistemsal bir dönüşüme işaret etmenin yanında mutlak anlamda bir şiddet hareketi olduğu aşîkar. Tarihi olaylara baktığımız zaman her devrimin, devrim esnasında, öncesinde ve sonrasında kitlesel katliamları beraberinde getirdiği görölmektedir. Fransız İhtilali'nden günümüze değin alttan gelen her halk hareketi ya da elitlerin değışimi vasıtasıyla yaşanan bütün keskin dönüşümler çok kanlı olmuştur. Bolşevik İhtilali ve ardından Sovyetler Birliği'nin kurulmasını beraberinde getiren Ekim Devrimi, devrim sürecinin kansız olamayacağını zihinlere kazıyan, dökülen kanlara bir kutsallık da atfeden, şiddeti değışimin aktörleri için büyük bir memnuniyetle üstlenilmesi gereken bir görev olarak yücelten yanıyla dikkat çeker. Yalnızca devrim esnasında değil, devrimin "kazanımlarını" koruma adına da çok kan dökülmesi çok kelle kesilmesi gerekecektir. Özellikle Stalin döneminde Sovyetler içinde yaşanan infazlar ve zorunlu göçler dolayısıyla milyonlarca insanın ölüme mahkûm edilmesi, zorunlu göçlere, sürgünlere tabi tutulması, hapislerde işkenceden geçirilmesi, komünizme götürecektir proleterya diktatörlüğünün farzlarından görölmüştür. Sol ilahiyat amaca ulaşabilmek için kan dökmeye attığı bu zorunluluk halinin Kamboçya'da Pol Pot yönetimi altında ölüm tarlalarında tecelli eden bir şedit devrim tanrısını zihinlere kazımıştır. Elbette şiddetin insan varoluşuna içkin yanını çokça aşan, başka türü bir şiddet bu. Dünyayı kendi ütopyası doğrultusunda hizaya sokabilmek için başka türlü varoluş tarzlarına karşı sergilenen düşmanlık, öfke ve hınçla yokedici şiddet elbette hukuku tesis etmek için, bir hukuki yaptırım olarak, nihai anlamda herkes için koruyucu olan şiddetle kıyaslanamaz. Solun şiddetle ilişkisinde, kendinden menkul iynin bütün insanlara zorla benimsetilmesi uğruna başvuru olan bir yoldur şiddet. Bir ihkak-ı hak bile değil, önce genel anlamda bütün insanlık için bir iynin uydurulması ve uydurulan bu iyi uğruna insanlığın kahir çoğunluğuna reva görülen bir şiddet. Günün sonunda çok az bir kesimin dışında, geri kalanlara isabet eden bir huzursuzluk, istikrarsızlık. Bir çok insanın hayatını, huzurunu yok eden, büyük acılara yol açan bu durum sol ilahiyat içinde mutlu teleolojinin veya eskatolojinin kaçınılmaz bir uğrağıdır. Sovyetler Birliği, Kamboçya, Çin, Doğu Avrupa ve bütün sosyalist deneyimlerin insanlığa karşı suç mesabesindeki şiddete bağımlılığı kabul edelim ki sol içinde de şiddet dışı değışim arayışlarınınca eleştiri konusu olmuştur. Ancak Türkiye'de Güncel örnek olması açısından Komünist parti tarafından yönetilen bu eleştirinin yeterince yapılmış olduğunu söylemek zor. Aslında dünya solu giderek şiddet dışı arayışları, kendi teolojisi açısından

bütün zorluğuna rağmen, arttırırken, Türkiye’de solun hala yeterli ve yetkin bir şiddet eleştirisine girişmemiş olması ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Bazı radikal sol örgütlerin şiddete meyilli, hatta bağımlı halleri herhangi bir siyasal diyaloga çaresizce kapatırken, onları toplum için açıkça zararlı kılıyor. İşin kötü tarafı, şiddet eleştirisini bir dönem cesurca yapıp, şiddet dışı bir sol siyasallık iddiasında olanların bile bir çoğunun zamanla sol adına ortaya konulan şiddet yoluna ayarlımaları. Bu radikal örgütler silahlı mücadelede devam ettikçe, sol içinde bastırılmış olan şiddet duyguları tekrar canlanıyor. Son zamanlarda PKK terörünün şiddete karşı sol gruplar arasında bile bir tür meşruiyet kazanması, anlayışla karşılanması ve onun siyasal temsilinin üstlenilmesi kuşkusuz solun kendi evrimi açısından ciddi bir geriye dönüş olarak görülmelidir.

PKK’nin, Türkiye içinde veya Suriye’de yıllardır çeşitli etnik ve dinsel azınlıklara karşı sistematik şekilde sürdürdüğü şiddet on binlerce insanın ölmesine ya da yerlerinden edilmesine sebep olmuştur. Çözüm sürecinde kendisine tanınan silahları bırakma seçeneğini kendi silahlı mücadelesini daha da konsolide etmek için bir fırsat olarak değerlendirmesi, hemen akabinde kendi hedef kitlesinin bulunduğu şehirleri, sakinlerinin iradeleri hilafına bir hendek terörünün alanına dönüştürmesi sadece PKK’ya ve onun güvenilmezliğine mal edilecek bir konu değil. O terörle diğer sol grupların tam bu esnada sergiledikleri dayanışma derinlerde nasıl bir akrabalık bulunduğunu ortaya koyuyordu.

Aslında şiddetin sola meyli, bir bağımlılık ilişkisi gibi. Bütün felsefi içerimleriyle söz konusu tartışmalara konu olan şiddetin, hukuk kurucu, koruyucu, düzen sağlayıcı potansiyel varlığıyla olumlanan yanının ötesinde, tamamen insanlar üzerine zorla, en arkaik biçimde tahakküm kurmanın, boyun eğdirmenin veya yok etmenin aracı şiddet sol için bir araç bile değil, bir ideoloji. Marx’ın ideolojiiyi veya dini kitleler için bir afyon gibi resmeden ifadesi solun şiddetle ilişkisi için bu anlamda ifade edilse yeridir: Şiddet Solun afyonudur.

Meşru güç kullanma hakkının devlet tekelinden alınıp “ezilenlerin” lehine kullanılabilecek bir pratiğe dönüşmesi siyasal şiddeti beslemektedir. Çünkü devrimci, ahlaki gereği “sömürü ve sömürü düzenine” karşı başkaldıran, yeri ve zamanı geldiğinde “sömürü düzenin destekçilerine” karşı şiddete başvurmaktan kaçınmayan kişidir. Bu noktada çeşitli şiddet türlerinden bahsedilebilir. Toplumsal ve siyasal sorunlar dolayısıyla bir araç olarak kullanılmaktan “çekinilmemesi” gereken şiddet, politiktir ve politik şiddet, sol hareket açısından meşru bir zeminde ele alınmaktadır. Sol düşünce

bağlamında politik şiddet içinde değerlendirilemeyecek olan şiddet ise bir çeşit terör faaliyetidir; böylece sol düşünce, meşru siyasal eylem ve terör arasında bir ayırım yapmaktadır. Bu görüşün tevile açık bir yönünün olması başlı başına bir sorun olabilmektedir. Hangi eylemin devrimci ahlakı kaynaklı bir şiddet ya da terör olduğu konusu kendi içinde öznellik barındırmaktadır. Şiddetin terör diye nitelenip nitelenmeyeceği bireyi kuşatan ideolojik bakış açısına göre farklılık göstermektedir. Her ne olursa olsun, başta kadın ve çocuklar olmak üzere ideolojik dahi olsa herhangi bir kavgaanın parçası olmayan insanların hayatlarını şiddet eylemleri dolayısıyla tehdit etmek ciddi bir etik bir sorundur

Sol hareket, şiddetin “burjuva tahakküm ve tekeline” dayalı olanına karşı her zaman mücadele halinde olup şiddeti ezilenlerin lehine sonuçlar doğuracak şekilde kullanılmasını meşrulaştırmaktadır. Fakat şiddetin araç olmaktan çıkıp amaç haline gelmesi halinde politik şiddeti aşmış bir durum söz konusudur. Bu noktada sol düşünce farklı perspektiflerden konuyu ele alıp şiddetin hangi boyutlarda uygulanıp uygulanamayacağı hususunda kendi içinde ayrışmaktadır. Bu ayrışmanın ana nedeni, devrimler yoluyla kurulan sosyalist devletlerin teoride düşünülenin aksine, pratikte farklı sorunları ve umutsuzlukları beraberinde getirmesidir. Gerçekleşen devrimlerin ortaya çıkardığı problemleri ve Marksist perspektif çerçevesinde devrimlerin gerçekleşmesini bekledikleri Sanayi toplumlarında “burjuva tahakkümünün” devam etmesinin nedenlerini açıklama adına Post-Marksist literatür oluşmuştur.

Türkiye’de sol örgütlerin söylemleri incelendiğinde şiddet pratiğine başvurma noktasında sol düşünceden beslendikleri görülmektedir. Bu örgütler insan kaynağı itibarıyla etnik ve dinsel-mezhepsel bir toplumsal kesime dayanabildiği gibi yalnızca ideolojik saiklerle de insanları bir araya getirebilmektedir. Şiddeti yorumlama ve uygulama biçimlerindeki farklı yöntemler örgütün ismini ve etkinliğini değiştirse de genel olarak “burjuva tahakkümüne” karşı bir çeşit savaş pratiği içinde oldukları bilinmektedir. İntihar bombacıları gibi eylemleri neticesinde ölmesi muhakkak olduğu halde “terör” eylemini gerçekleştiren kişilerin yüksek düzeyde ideolojik motivasyona sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu tarz eylemler neticesinde ölen militanların örgüt içinde kahramanlaştırılması ve örnek gösterilmesi öleni olduğu kadar bizzat eylemin kendisini de bir olumlama faaliyetidir. Bu nedenle, bir araç olarak görülen şiddetin zaman zaman kutsandığı da karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında şiddet pratiği gelinen nokta itibariyle ciddi bir meseledir. Şiddet ve terör eylemleri ulusal bir sorun olduğu kadar uluslararası bir boyutu da içinde barındırmaktadır. Eylemlere finansman sağlanması adına suç kapsamına girebilecek çeşitli faaliyetler de örgütler ya da örgüte yakın kaynaklar tarafından gerçekleştirilmektedir. İdeolojik yakınlık nedeniyle de sol örgütlerin uluslararası bağlantıları ve dayanışmaları olduğu düşünülürse meselenin felsefi, ideolojik, psikolojik ve kriminal birçok boyutu olduğu anlaşılabacaktır.

Dergimizin bu sayısında sol düşünce ve sol hareketin şiddeti felsefi olarak nasıl ele aldıklarından, şiddet pratiğine sıklıkla başvuran sol örgütlerin motivasyonuna kadar geniş çapta çalışmalar bulunmaktadır..

Gündeme dair yazıların ilkinde Yasin Aktay, “Şiddet Yönetimi, Etnik Milliyetçilik ve Kürt Sorunu” adlı değerlendirmesiyle çözüm sürecini akamete uğratan nedenleri irdelemektedir. PKK’nın çözüm sürecini nasıl sabote ettiği; meşru güç kullanma hakkını elinde tutan devletin şiddetin son bulması adına bu hakkını askıya almasına rağmen örgütün bunu bir fırsat bilip devletin zaafı olarak görmesinin sonuçlarını çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor. PKK’nın kendi şiddetini bir ulusal kimlik kurmak için aracı olarak kutsaması ve bunun neticesinde ortaya çıkan ikna ediciliğin psiko-sosyal çözümlemesini yapan Aktay, aynı zamanda “Bir hak arama yöntemi olarak Şiddet (İlhak-ı Hak) tartışmasına dair de çerçeve kurucu değerlendirmede bulunuyor.

Diğer gündeme dair yazı Ertuğrul Başer’in “Şiddet Ülkesinden Çıkış” başlıklı çalışmasıdır. şiddeti farklı bir bağlamda ele alarak oluşturulması gereken “yurttaş siyasetini” anlatıp önerdiği yazısında Başer, “artık bize Şiddetten bir çıkış lazım” olduğu sonucuna varıyor. “Şiddetin dışında bir ülke lazım, bir daha oraya dönmeyecek, gözü arkada kalmayacak bir ülke lazım” diyor.

“Türk Solunun Ha(ya)leti” adlı araştırma makalesiyle bu sayının dosyasına katkıda bulunan Batman Üniversitesinden M. Veysel Karataş, yazısında Türk solunun kısa bir tarihiyle, beslendiği kaynakları ve eylem stratejilerine değiniyor. Aynı zamanda 2016 yılında PKK ile sol örgütler tarafından kurulan Halkların Birleşik Devrim Hareketi ittifakını analiz etmektedir. Karataş’ın yazısı HBDH’nin devrimci şiddet altında gerçekleştirdiği eylemleri, Türk solunun tarihsel süreci, kurucu metinleri, örgütlenme ve eylem pratiği ve ideolojik kökenleriyle ilişkisi çerçevesinde inceliyor.

Siirt Üniversitesinden Ata Demir’in “Jean-Luc Nancy Felsefesinde Özgürlük, Ontoloji ve Şiddet” isimli araştırma makalesi ontolojik hakikat anlayışının Antik Yunan’daki köklerine inerek şiddet kavramını farklı bir

boyutta değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Ontoloji, özgürlük ve şiddet kavramlarının tarihi arka planlarını irdelemekle meşhur ontoloji-özgürlük ilişkisi neticesinde ortaya çıkabilecek şiddeti incelemektedir. Felsefenin önemli ve tartışmalı konularından özgürlük, ontoloji ve şiddet kavramlarını çağdaş felsefenin önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Jean-Luc Nancy'nin perspektifiyle değerlendiriyor Demir. Yazısında, özgürlük, ontoloji ve şiddet kavramlarının düşünce tarihi içerisinde algılanışlarına kısaca değindikten sonra, özne-nesne, irade-zorunluluk, özgürlük-ontoloji ilişkisinden doğabilecek olası şiddetin etkilerini inceliyor.

Mehmet Birekul'un "Sol Müzik, Ritüel ve Estetize Edilen Şiddet Söylemi: Grup Yorum'un 'İlle Kavg'a' Albümü Üzerine Bir İnceleme" başlıklı çalışması Sol ve şiddet ilişkisinin müzik alanındaki izdüşümünü ele alan, müziğin bir ritüel gibi şiddeti kutsayan, güzelleştiren, şirin gösteren performansını ele alıyor. Müzik veya genel olarak sanatın politikaya araç edilmesinin en uç örneğini temsil eden müzik tam da dosyamızın başlığına uygun olarak sol için nasıl bir afyona dönüştüğünü de en iyi şekilde gösteriyor. Bu çalışmasında Birekul, Grup Yorum'un söz konusu albümündeki şiddet temalarını ayrıntılı olarak inceleyerek sayımıza katkı sunmuştur. Zaman zaman sanatın çağımızda sahip olduğu kendiliğinden meşruiyetin, hatta kutsallığın performans esnasında nasıl bir şiddet, öfke, kin ve düşmanlığa hizmet ettiği kolaylıkla görülebilir. Herbert Marcuse'nin politikanın estetize edilmesi ile estetiğin politize edilmesi arasındaki salınımı bu tema etrafında düşündüğümüzde hatırlasak yeridir.

Sayımızın bir diğer araştırma makalesinde Aydın Aktay, "Aydınlanmacı Öfkeden Solcu Şiddete: Türk Solunun Şiddete Meylinin İdeolojik ve Psikolojik Kökenleri" başlığı altında Dünyada genel olarak solun şiddetle ilişkisinin güçlü teorik ve ideolojik kökenlerine inmeyi deniyor. Halkın kategorik cehalete karşı kendini sürekli üstün, aydınlanmış gören bir Aydınlanmacı yaklaşımla malul solün bu öfkeden yola çıkarak halkı tedip etme hakkı iddiasıyla temellenen bir şiddet sorunu. Aydın'a göre, Türkiye'nin kendi iç toplumsal gerilimlerinin sol teorik-epistemolojik kavgalarına eklenme şekli ortaya çok daha vulgar bir jakobenist-elitist kültür çıkarmıştır. Aydınlanmış kibir olarak ortaya çıkan hiç dinmeyen bir memnuniyetsizlik ve kinizm ile devam eden bir öfke hali çözümlemek için sosyolojik analizler kadar psikolojik analizler de gerektiriyor. Aydın Aktay, yazısında solun zindanı haline gelmiş bazı sorunlardan psikolojik okumaya bir yol deniyor.

Özel dosyanın araştırma makaleleri bölümünün son yazısı Fatih Sevgili'nin "Türkiye'de Sol ve Şiddet: Devrimci Sol ve PKK Örneği" başlığını taşıyor. Çalışmasında Sevgili, devrimciliğin şiddet ile olan yakın ilişkisini PKK

örneği üzerinden ortaya koymaya çalışıyor. Yazar aynı zamanda sıkça referans verilen bazı kavramların sol literatürde nasıl ele alındığını açıklamaktadır. Sevgili, PKK ve lideri Öcalan'ın binlerce infazın ve terör eyleminin sorumlusu olmasına rağmen hala birçokları tarafından "kahraman" ve "özgürlük savaşçıları" olarak düşünülmesini sorun olarak görüyor. Bu çalışmasında Sevgili, sol hareketin kendi içinde çelişkilerine değinip şiddetle ilişkilerini ele almaktadır.

Söyleşi bölümümüzün ilkinde Aytekin Yılmaz ile 'Son Diktatör' ve 'Yoldaşını Öldürmek' isimli kitapları etrafında yapılmış bir söyleşi yer almaktadır. PKK davasından 9,5 yıl hapis yatmış olan Yazar söyleşide, PKK'nın şiddet dolu sicilinde çok göz ardı edilen bir şiddet türünü ortaya koyuyor. Özellikle örgüt içi infazlar yüzünden devletle çatışmada ölenlerden neredeyse daha fazla örgüt mensubunun maruz kaldığı infazlar, işkenceler, hapishane içinde hapishane ve tecrit pratikleri PKK'nın şiddet konusunda diğer sol örgütlere de fark atan yanını oluşturuyor. PKK içindeki bu infazların ve işkencenin "insanlık onuru işkenceyi yenecek" sloganlarıyla kurulmuş bir hınç dünyasındaki karşılığını kendi hapishane ve örgüt deneyimiyle birincil şahitlik örneğiyle ortaya koyan Yılmaz, kendi hayat hikayesinde örgüte yaklaşmasının kendi iç dünyasındaki sebepleriyle aynı zamanda örgütün insan kaynağına nasıl ulaştığını ayrıntılı bir şekilde anlatıyor. Hapishane anıları dahil olmak üzere örgütten kopuş sürecinden de bahseden Yılmaz, örgütün ve devrimcilerin şiddete yaklaşımını çarpıcı bir şekilde anlatmıştır.

Bu sayının diğer bir söyleşisinde Yasin Aktay, *İslam ve Solun Soykütüğü* başlıklı kitabı üzerinden Türk siyasal hayatının temel tartışma alanlarına işaret ediyor. Marksist gelenekten Hristiyanlığa, İslamcılıktan sol siyasetin ayrışan yönlerine kadar geniş çerçevede bir değerlendirme bu söyleşi içerisinden yer almaktadır. Kitabında dünya tarihinde Hegel'in siyasal anlayışıyla işaret edilmiş olan sol-sağ çatışmasının zannedildiği kadar eski olmadığını, yeni ortaya çıktığını, dünyanın bugün bile asıl belirleyici çatışmasının Hz. İbrahim'in iki oğlu İsmail ve İshak arasında hatta her ikisinin anneleri arasında başlamış olan bir husumetle başlayıp günümüzde Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet olarak devam etmiş bir ayrışma ve çatışma olduğunu iddia ediyor. Bu mülakat da kitabı okumayı kolaylaştırmak üzere güzel bir tanıştırmatakim yazısı. Aslında dünya tarihini asıl belirleyici antagonizmaya bu şekilde işaret eden Aktay, kitabının misyonunu "solu İslam'a davet etmek" olarak koyuyor ortaya. Bu söyleşinin sonuna Aktay'ın, *İslam ve Solun Soykütüğü* başlıklı kitabının sonuç kısmını, söyleşinin bir devamı olarak ve bu sayının bütünlüğüne bir katkı olsun diye koymayı uygun gördük. Buna izin verdiği için sayın Aktay'a teşekkür ediyoruz.

Kitap değerlendirmesi bölümünde Abdussamed Özbek, Aytekin Yılmaz'ın *Yoldaşımı Öldürmek* kitabını sayımızda incelemektedir. Bu kitapta yazar, örgüt içindeki gözlemlerinden ve hapisane yıllarında yaşadıklarından bahsetmektedir. Bedir Sala, Koreli düşünür Byung Chul Han'ın *Topology of Violence* (Şiddetin Topolojisi) başlıklı eserini tahlil etmiştir. Bu inceleme kapsamında Han'ın şiddet sorunsalına yaklaşımındaki farklı perspektifler ele alınmıştır. Umutcan Tarcan da, Slavoj Zizek'in *Şiddet* başlıklı adlı eserini incelemiştir. Tarcan, bu eser bağlamında Zizek'in Post-Marksist psikanalitik kuramını açıklarken şiddet sorunsalı bağlamında tarihi olayların da bırakmış olduğu toplumsal ve siyasal yıkımlar karşısında Marksist düşünürler arasında ortaya çıkan yol ayrımlarından bahsetmektedir.

Önümüzdeki sayıda Toplumsal Cinsiyet konusunu, sonraki sayıda ise onuncu yılını idrak edeceğimiz Arap Devrimleri veya Arap Baharında son durumları ele alacağımız dosya konularıyla buluşmak üzere iyi okumalar diliyoruz.

Tezkire

İÇİNDEKİLER

Gündem

Yasin Aktay

Şiddet Yönetimi, Etnik Milliyetçilik ve Kürt Sorunu.....15

Ertuğrul Başer

Şiddet Ülkesinden Çıkış.....27

Şiddet Solun Afyonu

M. Veysel Karataş

Türk Solunun Son Ha(ya)leti.....43

Ata Demir

Jean-Luc Nancy Felsefesinde Özgürlük, Ontoloji ve Şiddet.....67

Mehmet Birekul

Müzik, Ritüel ve Estetize Edilen Şiddet:

Grup Yorum'un "İlle Kavga" Albümü Özelinde Bir İnceleme91

Aydın Aktay

Aydınlanmacı Öfkeden Solcu Şiddete

Türk Solunun Şiddete Meylinin İdeolojik ve Psikolojik Kökenleri109

Fatih Sevgili

Türkiye’de Sol ve Şiddet: Devrimci Sol ve PKK Örneği.....125

Yasin Aktay

Bir Hak Arama Yöntemi Olarak Şiddet (İhkak-ı Hak)137

Söyleşi

Aytekin Yılmaz ile Söyleşen Bekir Cantemir ve Erdal Kurgan

Yaşam İçin “Devrimci Şiddet” ve Solun Che Guevara Büyüsü145

Yasin Aktay ile söyleşen Beyza Güdücü

Solu İslam’a Davet Eden Kitap: *İslam ve Solun Soykütüğü* Kitabı Üzerine169

Kitap İnceleme

Abdussamed Özbek

Yoldaşımı Öldürmek - Aytekin Yılmaz185

Umutcan Tarcan

Şiddet - Slavoj Zizek191

Bedir Sala

Topology of Violence - Byung Chul Han.....197

Müzik, Ritüel ve Estetize Edilen Şiddet: Grup Yorum'un "İlle Kavga" Albümü Özelinde Bir İnceleme

Mehmet Birekul*

Özet

Altmışlı yıllardan itibaren daha çok gündeme gelen ve yetmişli yıllarda dünya-daki konjonktürün de verdiği özgüven ile ideolojik tasarımlarını gerçekleştirmeye isteği taşıyan sol hareketler, değişime yükledikleri çatışmacı anlayışı günümüze dek taşıya gelmişlerdir. Özellikle Batı'daki sol hareketlerin demokratikleşme temayülüne karşın; Türkiye'deki sol hareketler 1980 darbesi sürecinde yaşanan olumsuzlukların intikamına odaklanmışlardır. Bu anlamda sol hareketlerin şiddet olgusunu, giderek bir değişim biçimi olarak içselleştirmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu süreçten hareketin ürettiği müzik de nasibini almıştır. Başka bir deyişle ifade edersek, sol müzikten de sol hareketlerin şiddete doğru yönelişi rahatlıkla izlenebilmektedir. Bu çalışmada sol müzik ve şiddet olgusu, ritüel, şiddetin meşrulaştırılması ve estetize edilmesi üzerinden ele alınmaktadır. Hareketin en önemli müzik gruplarından birisi olan Grup Yorum'un son albümleri "İlle Kavga"nın örneklem olarak ele alındığı çalışmada estetik şiddet diyalektiği, düzen içi çözümlerin reddi, yakın tarihin intikamı, kan ve gelecek; özgürlük bağ-lamları üzerinden ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grup Yorum, Müzik, Sol Hareketler, Sol Müzik, Şiddet.

Abstract

Left movements have continued to carry the conflictual conception on the phenomenon of change since their increasing visibility in the sixties and their self-reliance addressing the ideological aims in the seventies. Despite the democratization tendency of left movements in the west, the leftist movement in Turkey has taken the role of revenge against the 1980 coup related arisen issues. Consequently, it has become inevitable for left movements to internalize the phenomenon of violence as a form of change. The process has influenced the music produced by leftist music bands; it is to say that the tendency of the left movements towards violence can easily be observed from left music. Therefore, the present study discusses the legitimization and aestheticization of violence through the analysis of left-wing music. Grup Yorum is the most salient leftist music band in Turkey. Their latest album called "İlle Kavga" as a case of the present study is evaluated considering the concepts such as the dialectic of aesthetic violence, rejection of solutions within the order, blood and future, revenge of recent history, and freedom.

Keywords: Grup Yorum, Music, Left Movements, Leftist Music, Violence.

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, mbirekul@gmail.com, ORC ID: 0000-0002-7331-8429.

Giriş

Türkiye’de Sol Hareketler ve Müzik

Sosyal hareketler literatüründe kabul gören ortak tanıma göre toplumsal hareketler; birbirleriyle dayanışan, ortak bir fikri ve duyguyu paylaşan, haksızlık veya eşitsizlik olarak gördükleri bir meseleyi çözmek için seferber olup sorunlarının kaynağı olarak belirledikleri aktör ve/veya kurumlara yöneltmiş protestolar düzenleyen, süreklilik kazanmış informal toplumsal ağlardır. Modernliğin ilk dönemlerindeki hâkim hareketler ekonomik çıkarlar üzerinde yoğunlaşmış, genelde tek bir sosyal sınıftan oluşan üyeleriyle siyasal gücü ele geçirmek için merkezi bir şekilde örgütlenmişlerdi. Devrim fikriyle özdeşleşmiş ve neredeyse bir siyasal partinin ya da siyasal hareketin gölgesinde şekillenen işçi hareketi, bu tip hareketlerin en iyi örneklerinden biridir (Birekul, 2015: 91).

Bu hareketin içindeki işçiler, birer aktörden ziyade tarihsel bir zorunluluğu yerine getirmek için mücadele eden figürlerdir. Bu tip hareketler eski (sanayi) toplum tipine ait olduklarını ima etme anlamında “eski sosyal hareketler” olarak adlandırılır. Eskileri gibi yeni sosyal hareketler de ortaya çıktıkları toplum bağlamından bağımsız değildir. Yaşanılan hızlı değişim ve dönüşüm, sosyal hareketlerin türü ve niteliğini değiştirmiştir. Hareketin aktörleri, amacı, uygulama şekli, süresi ve etki alanı yeni bir boyut kazanmıştır (Bayhan, 2014: 26). Yeni olarak nitelendirilen bu sosyal hareketler, değişimden ziyade, rahatsız olunan bir konuya dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Gerek eski sosyal hareketlerin gerekse yeni sosyal hareketlerin, temelde duyguları kullanma noktasında bir ortaklığından söz etmemiz mümkündür. Zira dünyanın nasıl olduğu hakkındaki bilişsel inançlarımız, nasıl olması gerektiği konusundaki ahlaki görüşümüz ve bu dünya ile aramızda kurduğumuz duygusal bağlılıklar, birbiriyle yakından bağlantılıdır. Duygular sadece en derindeki isteklerimize, tatminlerimize eşlik etmez; fikirlerimize, kimliklerimize ve ilgimize nüfuz ederek aynı zamanda onları kurar. Randall Collins’in deyimiyle duygular “Dayanışmanın tutkalı ve ihtilafı harekete geçiren şeydir.” Endişe, şevk ya da daha güçlü duygular dikkatimizi özellikle sıradan, günlük rutinlerimizin dışındaki sosyal/siyasal konular üzerinde yoğunlaştırmak için gerekli olabilir (Jasper, 2002: 174). Son yıllarda duyguları yeniden keşfeden sosyologların birçoğu bu anlamda, duyguları toplumsal eylemin tam merkezindeki itici güç olarak kuramsallaştırmaya başlamıştır

Toplumsal hareketler ve duygular bağlamında dikkat çekici alanlardan birisi de müzik olarak belirmektedir. Zira müziğin gündelik hayat bağlamında bir gücü vardır. Müzik insanların bedenlerini nasıl düzenlediklerinden

nasıl davrandıklarına, geçen zamanı nasıl deneyimlediklerinden enerji ve duygu bakımından kendilerini, başkalarını ve karşılaştıkları durumlar hakkında ne hissettiklerine kadar pek çok şeyi etkileyebilmektedir (Bennett, 2013: 187). Bunun yanı sıra müzik, bir toplumda mitolojik, dinsel, askeri, sağlık ve eğlence içerikli bir görünüme sahip olmakla birlikte toplumsal bütünleşme ve ayrışma gibi sosyal mesajların da ifadesi olabilmektedir. Müzikal her bir eser, ortama, zamana göre değişebilir nitelikte, kendine özgü dili, yapısı ve anlatım öğeleri ile birlikte birey ve toplumun duygu ve düşüncelerini etkileyebilmektedir. Müzik, bir kültürün sembolik anlatımı veya bir grubun yaşam biçimi olması nedeniyle fonksiyonel olarak bireyi grup içinde uyumlu, katılımcı ve düzenli davranış oluşturmada yönlendirici de olabilmektedir (Cengiz, 2011: 364).

Müziğin işaret ettiği derin duyguların anlamlılığı üzerine bir tartışma yürütülse de genel anlamda müziğin olumlu/olumsuz (hüzün/neşe) gibi temel duygulara indirgenebileceği hususunda birliğin olduğu söylenebilir (Ayas, 2015: 73). Başka bir deyişle müzik, merhamet ve sevgi gibi olumlu duygulara kaynaklık edebileceği gibi nefret, öfke ve şiddet gibi olumsuz duygulara da kaynaklık edebilmektedir. Burada dile getirilmesi gereken bir husus da bu anlamların bir inşa sürecinde gerçekleştirilmesidir. Zira müzik, içinde bulunduğumuz kültürel ortamın inşa sürecinde anlamını bulmaktadır. Bu noktadan hareketle müzik üzerinden de bir toplumun ya da toplumsal hareketin kültürüne dair çıkarımlar yapılabilir.

Sol Müzik, Ritüel ve Şiddet

On dokuzuncu yüzyılda Avrupa’da yaşanan gelişmeler Osmanlı toplumsal yapısında da yankısını bulmuş, özellikle siyasi, kültürel ve ekonomik alanda yaşanan değişimler pek çok yeni örgütlenmeyi de gündeme getirmiştir. Osmanlıcılık, Türkçülük, İslamcılık ve Sosyalizm/Komünizm gibi pek çok ideoloji, yeni toplumun yönüne dair önermelerde bulunmuş, birbirleriyle çatışan bu dünya görüşleri zaman zaman karşı karşıya gelmişlerdir. Bu anlamda I. Meşrutiyet’ten günümüze değin sosyalizmin ve genel anlamda sol düşüncenin legal/illegal pek çok örgütlenmesinin de olduğunu söylememiz mümkündür. Cumhuriyet’in ilk yıllarında savaş döneminden farklı olarak işçi örgütlenmeleri ve sosyalist partiler kurulmuş, ülkenin geleceğinin sosyalist sistem üzerinden olacağına dair görüşler dile getirilmiştir. Bu örgütlenmelerden ilki *Türkiye Sosyalist Fırkası*dır (Yurtsever, 2008: 30). 1920’de kurulan TKP’nin 1922’de kapatılmasının ardından 1960’lı yıllara kadar TKP sol örgütlenmeyi bazen yurt dışı örgütlenmeleri ile bazen illegal girişimlerle sürdürmüşlerdir.

Altmışlı yıllar ise sol hareketin siyasal ve toplumsal etkinliği kadar teorik ve ideolojik tartışmalar açısından da son derece canlı bir dönem olmuştur. Özellikle dünya solundaki gelişmeler ve çeviri kitap ve dergiler sol hareketi bu yıllarda besleyen ana etkenler olarak belirlemektedir. Belki de uzun yıllardan beri ilk kez ve önceki dönemlerden daha yaygın ve yoğun bir biçimde sosyalist fikirler tartışılmaya açılmıştır (Güzel, 1996: 227). 1980 darbesi ile birlikte sol ideoloji de darbe almıştır. Bu dönemde siyasal partiler ve buna paralel olarak bütün örgütlü yapılarının kapatılması, sol ideolojinin içerisinde aktif olarak yer alan bireylerin tutuklanması, yurt dışına kaçması, idamlar, Türkiye’de solun belli bir dönem illegal olarak sürmesine neden olmuştur. 1980’lerin sonlarına doğru solda illegal bir yapıda birleşme arayışları sürerken Sovyet Rusya’sında sosyalist rejimin çökmesi, solun kendini toparlamasını geciktirmiştir.

Sol harekette yaşanan legalite sorunu açısından müzik önemli bir araç olmuştur. Sol hareketler kendi sorunlarını aşmada müziği her zaman önemli bir araç olarak görmüşlerdir. Özellikle de halk müziği temelinden yararlanarak bu tavrı göstermeye çalışırlar. Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık Mahzuni, Âşık İhsani gibi isimlerle şekillenen bu üslup, sol kesimin sözcülüğünü üstlenir. Bu anlamda protesto geleneği önceleri Ruhi Su ile, 1970’lerin ortalarından itibaren ise şehirli ozanlar olarak tabir edilen Zülfü Livaneli, Rahmi Saltuk, Sadık Gürbüz gibi bağlama çalan yorumcularla devam etti. Daha sonraları ise özellikle işçi sınıfı (1970 Alpay-Fabrika Kızı, 1975 Cem Karaca-Tamirci Çırağı, 1977 Timur Selçuk-Hürriyet Marşı, 1976 Selda Bağcan-Kızıldere, 1973 Zülfü Livaneli-Şarkışla, 1977 Ruhi Su-Bir Sabah Uyandığında) (Bkz: Meriç, 2016: 5) ve adapte marşlar üzerinden (Avusturya İşçi Marşı, Çav Bella, Yunanistan İşçi Marşı, Enternasyonal) (Bkz: Meriç, 2017: 421) bir kimlik vurgusu dikkat çekmektedir. Bu bir bakıma Castells’in direnişçi kimlik vurgusu içerisinde müzik üzerinden kimliğin aktarımı olarak kendisini göstermektedir (Bkz: Castells, 2016).

Bu açıdan bakıldığında müzik-kimlik ilişkisi bağlamında müziğin sol hareketler için her zaman önemli bir ritüel olarak belirlediği söylenebilir. Zira sosyal hayatın en önemli bileşenlerinden birisi olarak müzik özellikle ritüeller bağlamında oynadığı dramatisasyon ve duygusal yoğunlaşmayı sağlama gibi nitelikleri ile öne çıkmaktadır. Seküler ya da dinî ama mutlaka atfedilmiş ya da bizatihi kutsalıyla katışık bir karaktere sahip olan ritüellerin duygusal yoğunlaşmayı sağlama özelliği toplumsal bir güdülenmenin temelini oluşturmakta, böylesi bir ortamda ise nesneler, yerler, inançlar anlamla yüklenmektedir. Ritüeller ekseninde kolektif duygusal yoğunlaşmanın önemli bir ayağını oluşturan müzik ise ritmin ardındaki söylemleri ilişkili oldukları bağlama

taşıyarak bir yandan anlamlandırırken diğer yandan da anlamlı hale gelmektedir. Müziğin özellikle ritüeller bağlamında açığa çıkan, anlamlandırın ve anlamlı hale gelen bu gücü ise ritüellerle paylaştığı ortak bazı özelliklerinden yani müziğin ritüel karakteri ve gücünden ileri gelmektedir.

Sanatsal bir temsil olarak müzik yarattığı dramatik ritüel ortam ile inanç ve sosyal gerçeklik arasında meydana gelen kırılma ve krizi sanatsal bir sunum üzerinden meşrulaştırmakta ve toplumsal bir kabulle karşılaşmasını sağlamaktadır. Turner, ritüellerin dramatisasyon vasıtasıyla sosyal çatışmaları meşrulaştırarak toplumsal bütünleşmenin devamlılığını sağlayan bu gücüne “sosyal drama” kavramıyla işaret etmektedir. Buna göre ritüellerin liminal aşamasında meydana gelen telafi edici mekanizmalar ya bütünleşmeyi yeniden sağlamakta ya da tamiri olanaksız çatışmaları meşrulaştırmak suretiyle sosyal yeniden tanıma ve onayı oluşturmaktadır (Şahin, 2008: 278-281).

Bu bağlamda sol hareketler içerisinde müzik-ritüel ilişkisi açısından dramatisasyon ve kolektif duygusal yoğunlaşma süreçleri şiddetin estetize edilerek anlamlandırıldığı (kutsandığı) bir alana evrilmiştir. Özellikle 1980 Darbesi ile birlikte sol müzik, direnişçi kültürünü şiddet söylemine doğru kaydırmıştır. Batı’daki sol hareketler kendilerini yetmişli yılların devrimsel şiddet anlayışından kurtararak demokratikleşmeye doğru evirirken (Bkz: March, 2009: 4). Türkiye’de sol hareketler aksine radikalleşme temayülü göstermişlerdir. Bu vasatta solun şiddeti bir iletişim biçimi olarak meşrulaştırmada en önemli araçsallardan birisi de müzik olarak belirmektedir. Müziğin icrası bile bizzat eylem (ritüel) olarak tanımlanmış ve icra edilen müzikte şiddet, normalleştirilmiş bir olgu olarak sunulmuştur. Bu anlamda özellikle 1980 sonrası sol müziğin en önemli temsilcilerinden birisi olan Grup Yorum dikkat çekicidir.

Estetize Edilen Şiddet: Sol Müzik ve Şiddet Söylemi Stratejileri

Örneklem

Sol müzik ve şiddet ilişkisini tespit etmeye odaklanan bu çalışmanın örneklemini, sol hareketlerin hemen her grubu tarafından dinlenen ve yapmış oldukları müziği, eylemlerinin bir parçası kabul eden Grup Yorum’un son albümleri olan “İlle Kavga” albümü oluşturmaktadır. Bu albüm grubun 2017’de yapmış olduğu son albümü olması hasebiyle önem taşımaktadır. Ayrıca bir bakıma grubun tarihi serüveninin varmış olduğu noktayı da betimlemesi açısından ilgi çekicidir. Zira Türkiye’de de protest, özgün ve folk müzik tarzlarında eserler üreten, devrimci müzik grubu olarak adlandırılan “Grup Yorum”, 1987’den başlayarak günümüze kadar 23 albüm çıkarmış, Türkiye’de ve Avrupa’da her yıl konser vermiş, bunun dışında yüzlerce kitle eylemine, sokak gösterisine,

greve, fabrika ve üniversite işgaline katılmış, siyasi görüşleri nedeniyle günümüze kadar kendilerine 400'ün üzerinde dava açılmış bir gruptur (URL 1).

Grubun son albümü olan İlle Kavga albümünde toplam 19 şarkı bulunmaktadır. Grup Yorum, son albümleri ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmaktadır:

İki yılın ardından çıkardığımız yeni albümümüzün heyecanı içindeyiz. Bir yanımız mutlu, bir yanımız ise buruk, çünkü tutsak 6 Grup Yorum üyesi var. Bir diğer Grup Yorum üyesi Betül Varan 1 haftadır gözaltında hâlâ. Bu albümümüzü en başta tutsak ve gözaltında olan arkadaşlarımıza adadığımızı belirtmek istiyoruz. Halkın sanatını yapmanın, insanlığın yanında durmanın, haksızlıklara-adaletsizliklere karşı gelmenin bedelini ödüyor tutsaklarımız. Bunlar için bedel mi ödenir diyeceksiniz? Evet ödeniyor, ödetiyorlar işte. Halkın sanatçısı mı yoksa düzenin sanatçısı mı... İşte bu yüzyılın en büyük sorularından birisi bu. Düzenin sanatçısı isen gelsin konserler, gelsin milyonlar. Ama halkın sanatçısı isen, halkın içinde olup onun dertlerini anlatıyorsan; bugünün Mahzunî'si, Ruhi Su'su isen gözaltı, işkence ve tutsaklık karşımıza çıkarılıyor. Ama bu bedelleri ödeyerek, bu baskıları aşa aşa ilerliyoruz, ilerleyeceğiz (URL 2).

Açıklamadan da anlaşılacağı üzere her albümlerinde olduğu gibi, Grup Yorum için bu albüm de hareket kültürlerinin bir parçası olarak telakki edilmektedir. Tabi ki bu durum söylemlere de yansımakta, sol hareketin tarihten getirdiği öfkeli dil bu albümde de kendisini hissettirmektedir.

CD-1
1. Duy Beni: Söz-Müzik: Grup Yorum
2. Kandan Kına Yakılmaz: Söz: Hasan Müzik: Grup Yorum
3. Bir Ceza İstiyorum: Söz: Pablo Neruda Müzik: Grup Yorum
4. Tanıyorum Seni Zulüm: Söz: İbrahim Karaca Müzik: Grup Yorum
5. Doğru Düşün ve Çöz: Söz-Müzik: Grup Yorum
6. Sen Varsın Ya: Söz-Müzik: Grup Yorum
7. İstemek ve Yapmak: Söz-Müzik: Grup Yorum
8. İki Can Fidan: Söz-Müzik: Grup Yorum
9. Bu Mahalle Bizim: Söz-Müzik: Grup Yorum
10. Halay Potpori: Söz-Müzik: Anonim
CD-2
1. İlle Kavga: Söz-Müzik: Grup Yorum
2. Anadolom: Söz-Müzik: Grup Yorum
3. Bir Kadın Geçer: Söz-Müzik: Grup Yorum
4. Uyan Berkin: Söz-Müzik: Grup Yorum
5. Hevsel'in Hawarı: Söz-Müzik: Grup Yorum
6. Soma İçin: Söz-Müzik: Grup Yorum
7. Dövüşene: Söz-Müzik: Grup Yorum
8. Amerika'dır Düşman: Söz-Müzik: Grup Yorum
9. Serhıldan Jiyane: Söz-Müzik: Şivan Perver

Şekil-1: İlle Kavga Albümünde Yer Alan Parçalar

Tek Yol Çatışma, Düzen İçi Çözümlerin Reddi

Altmışlı yıllarda dünyadaki konjonktür ile birlikte güçlenen sol hareket, ideolojik örgüsü içerisinde devrimci anlayışı ile yeni bir toplum inşa etme, dolayısıyla hem geçmişi yok etme hem de geçmişle hesaplaşma üzerine kurulu bir anlayış üzerinden hareket etmiştir. Başka bir dönüşüm modelini reddeden hareket için 1970'lerin başında gerçekleşen Kızıldere olayı (Mahir Çayan'ın öldürülmesi), devrimci sol tarafından düzen içi tüm çözümlerin reddedildiği bir mücadele anlayışına geçişin bir dönüm noktası kabul edilir (Işık, 1995: 67). Sonraları için de geçerli olan bu mücadele anlayışı, sol müzikte de işlenen temel bir tema olarak dikkat çekmektedir. Tüm yolların düzeni aşan bir kavga ile çözülme eğilimi, Grup Yorum'un "İlle Kavga" albümünün düşünce dünyasını yansıtan parçası "Doğru Düşün ve Çöz" de şu şekilde resmedilmektedir:

Diyalektik çelişki demektir

Materyalizm madde demektir

Yani bilgi ve yöntem

Yani hayat ve kavga

Çelişki bir her şey birbirine bağlıdır

Her olayda neden sonuç ilişkisi vardır

Yani hiçbir şey masum değildir

Çelişki iki her şey durum değiştirir

Değişmeyen tek şey değişimdir

Yani herkes değişebilir herkes eğitilebilir

Herkes savaştırılabilir

Çelişki üç nicel birikim nitel değişime sebep olur

Her şey yavaş yavaş birikir aniden patlar

Yani devrimciliği bırakmak veya çürümek veya kahramanlaşmak

Tek gece de olmaz

Tek bir nedenle de olmaz

Yavaş yavaş birikir

Çelişki dört zıtlar savaşım halindedir

Gelişme karşıtların savaşımıdır

Karşıtların savaşımı hareket ve çelişkidir

Çelişki içtedir çelişki yenileştiricidir

Karşıtların birliği vardır

Yani çelişki gelişimin anasıdır

Çelişki mutlaka çözülür

Ya düzenden yana ya devrimden yana

Ama nihayetinde devrimden yana

Her sorun çözümünü de içinde barındırır

Devrimcilerin çözemeyeceği çelişki yoktur (Doğru Düşün ve Çöz)

Her yolun kavgaya çıktığı ve her çelişkinin savaşıla düzeleceği düşüncesi yine **“Halay Potpori”** ve albüme adını veren **“İlle Kavgı”** adlı parçalarda da hareketin öncü isimlerinden hareketle vurgulanmaktadır:

Dağda, şehirde, kırdı öncü gerilla

Savaşıp geliyoruz, kim durduracak?

Ellerinde mitralyöz, yürekte kavgı

Ellerimiz meydanda dimdik duracak

Mahir Çayan 71’de yaktı ateşi

Şehit verdik Hüseyin’i Ertan Ulaş’ı

Mahir’im, Hüseyin’im Ulaş

“Tek yol devrim.” diyen yoldaş

Kurtuluşa kadar savaş

Savaşarak geliyoruz

Bayrak olduk elden ele

Türkü olduk dilden dile

Volkan olduk düştük yere

Sarsa sarsa geliyoruz

Karadeniz dalga dalga

Ege’de ve Toroslarda

Dersim’in dağlarında

Umudu büyütüyoruz (Halay Potpori)

Aynı karından doğmadık

Ama bizden öte kardeş yoktur

Yoldaş olduk baş eğmedik
Zulme karşı dimdik durduk
Kavga, kavga yine kavga
Bin kez ölsek ille kavga
Kavga, kavga yine kavga
Bin kez ölsek ille kavga
Hak veren zalim gördün mü
Hesap soran olmayınca
Kırıktır bir kanadımız
Sen kavgaya girmeyince
Sen kavgaya girmeyince (İlle Kavga)

Albüm içerisinde pek çok sözel içerikle çoğaltılabilecek bu örnekler, değişimi tek bir yol üzerinden (devrim) tanımlamaktadır. Devrimin gerçekleşebilmesi ise şiddetin kendi gibi olmayan herkese gösterildiği bir eylem anlayışı üzerinden anlatılmaktadır. Burada dikkat çeken unsurlardan birisi de tek yol devrim anlayışının dışındaki herkesin faşist olarak tanımlanmasıdır. Parçalarda faşizm özel grubu işaret etmekten çok devrim düşüncesinin, başka bir deyişle düzen içi çözümlerin olabileceğini düşünen herkesin düşüncesidir.

Hayatı örgütlüyor halk meclisleri
Adaletin peşinde koç yiğitleri
Örgütlenmiş halkız biz
Mahallenin çahanları
Faşizme dur diyen halk çocukları (Bu Mahalle Bizim)

Savaşçının yaşı yok, ad savaşır her yaştan
Öfkeliysen bu zulme, yerin hazır kavgada
Silahın yoksa bile, taşları taşları
Fırlat faşizm üstüne
Silahın yoksa bile, taşları taşları
Fırlat faşizm üstüne (Amerikadır Düşman)

Yakın Tarihin İntikamı

Sol hareket tarihi açısından özellikle altmış sonrası gelişmeler ve Seksen İhtilali arasındaki mücadele, ayrı bir önem taşımaktadır. Sol harekete kültürünü veren ve sembolik anlamda halen sol hareketi taşıyan unsurlar da bu döneme aittir. Özellikle Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan gibi isimler ve bu isimlerle özdeşleşen Şarkışla, Kızıldere gibi mekanlar da hareket açısından sürekli hatırd tutulması gereken sembolik değerlerdir. Bu açıdan bakıldığında sol hareket bu isimler ve bu isimlere eklenen diğer isimler üzerinden zulme uğradığı düşünülen herkesin intikamını alma refleksini koruya gelmiştir. Bu nedenle hemen her devrimci sol müzikte bu isimlere rastlanması ve bu isimlerin hesabının sorulmasına dair istencin vurgulanması söz konusudur. Grup Yorum'un *İlle Kavga* albümünde de temel temalardan birisi yakın tarihin intikamı olarak belirlemektedir. Albümde yer alan *"Bir Ceza İstiyorum"* adlı parça bu açıdan dikkat çekicidir:

Düşmanlar

Barut dolu tüfekleriyle geldiler

Ateş buyruğu verdiler acımadan

Şarkı söyleyen bir halkla karşılaştılar

Sevgiyle ve görev aşkıyla birleşmiş bir halk

Ve bayrağı ile birlikte düştü incecik genç kız

Ve köşede vuruldu yaralı genç adam

Ve halkın şaşkınlığı içinde

Ölülerin öfke ve acıyla düştüğünü gördü

O zaman bu yerde

Bayraklar kanı emmek üzere alçaldılar

Ve yeniden ve yeniden katiller anlarında yüceldiler

Vatana kan sıçratanlara

Ateş emrini veren cellatlara

Vatana kan sıçratanlara

Ateş emrini veren cellatlara

Bu suçla iktidara gelen haine

Bir ceza, bir ceza istiyorum

Bir ceza, bir ceza istiyorum

Halkımıza kan kusturanlara

Bu suçları savunanlara

Halkımıza kan kusturanlara

Bu suçları savunanlara

Kanımızla elini yıkayanlara

Bir ceza, bir ceza istiyorum

Bir ceza, bir ceza istiyorum

Onları evlerinde rahat uyurken değil

Onları burada, bu meydanda suçlu ve hüküm giymiş olarak görmek istiyorum

Bir ceza, bir ceza istiyorum (Bir Ceza İstiyorum)

Parçadan da anlaşılacağı üzere geçmişte yaşananların bugünü kurguladığı ancak bu kurgu içerisinde intikam ve şiddeti meşrulaştırdığı bir anlayış, sanatın duyguları aktarıcı gücü ile birleştirilmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi pek çok isim, yakın tarihin intikamı için sembolleştirilerek şarkıların içeriğinde yer almışlardır. Bu isimlerin son dönemdeki en önemlilerinden birisi de "**Berkin**" olarak dikkat çekmektedir.

Bıyıkları yeni terlemiş daha

Genç yaşı takılıp kalmış siyaha

Diren Berkin'im çok var sabaha, çok var sabaha çok var sabaha... Diren

Uyan uyan uyan a Berkin'im uyan

Uyan uyan uyan Berkin'im uyan

Eridi bedenini daha 15 inde

Düşlerin sararıp soldu içinde

Ekmek aç kurtların tok dişlerinde, tok dişlerinde, tok dişlerinde, uyan

Uyan uyan uyan a Berkin'im uyan

Uyan uyan uyan Berkin'im uyan

Ölüm yüreğine gelip kuruldu

Kara gözlerini uyku doldurdu

Bir ana başında ağladı durdu, ağladı durdu, ağladı durdu... Dayan

Uyan uyan uyan a Berkin'im uyan

Uyan uyan uyan Berkin'im uyan

*Halkın bağrında boy veren fidan,
Yavrumuz oldun Berkin'im Elvan
Sorulur hesabın yarın doğmadan, yarın doğmadan, yarın doğmadan, inan
Uyan uyan uyan a Berkin'im uyan (Uyan Berkin'im)*

Kan ile Gelecek Mutluluk/Özgürlük

Sol hareketin, şiddeti meşrulaştırma stratejilerinden birisi de şiddetin sonucunda gelecek olan mutluluğu ya da özgürlüğü öne çıkarmaktır. Eylem için dökülen kan ve çekilen acıların temelinde ulaşılabilecek özgürlük, bir bakıma şiddeti normalleştirmektedir. Grubun “*Sen Varsın Ya*” şarkısında temel vurgu acıların, sıkıntıların, kanın ve kavganın sonunda beklenen özgürlüktür:

*Hangi acının sesi, hangi vicdanın öfkesiyiz
Bilinir kimi kimsesi olmayanların gür sesiyiz
Hangi acının sesi, hangi vicdanın öfkesiyiz
Bilinir kimi kimsesi olmayanların gür sesiyiz
Sen varsın ya haydi deyip, deli bahar, esen rüzgâr olmak
Dalga dalga duvarları yıkmak da var
Sen varsın ya damla damla çoğalan ırmaklar gibi
Artık şu lanetli sınırları sökmek de var
Bu telaşlı yaprak gibi sürüklenen
Ömürlere tutunacak dal gibisin
Yorgun düşmüş, akıp giden şu sevgisiz
Öykülerde umut olan yalnız sensin
Dağıt gerçeklerle perde perde yalanları
Dağla şiirlerle irin tutmuş yaraları
Dağıt gerçeklerle perde perde yalanları
Dağla şiirlerle irin tutmuş yaraları
Sen varsın ya cephe cephe, adım adım, sokak sokak
Senle özgürlüğe yalın ayak koşmak da var
Nerde sağır yürek varsa, görmez göz, suskun dil varsa
Senle bu korkuyu, yılgınlığı aşmak da var
Gün yerini, aşk vaktini, kavga bizi beklemekte yürünmeli özgürlüğe
Şu köhnemiş, kuşatılmış, imkânsız denilen dünyada her şey mümkün
Çünkü sen varsın ya*

Aynı şekilde “*Kandan Kına Yakılmaz*” ve “*Havsel’in Havarı*” şarkıları da kan dökülmeden nihayete ermeyecek bir mutluluk ve özgürlük sürecine dikkat çekmektedir:

Su, heval, su
Gel heval, dokun yüreğime
Dokun yüreğimdeki yangına
Yüreğim Cizre’de yanıyor heval, yüreğim Sur’da
Nusaybin, Silopi, Lice ateşler altında
Yüreğimin cehennemi şimdi yurdum
Bedenler paramparça
Bir çuvala sığdırılıyor yedi insan
Yedi kömür beden
Analar ki, çocuklarını kokusundan tanır
Evlât kokusu değil artık soludukları
Analar ki, evlât acısından ibaret değil artık
Zulüm vurdu onları da
Yedi kente dağılmış kömürleşmiş bedenler
Yedi gündür ölü bedeniyle sokak ortasında Taybet Ana
Cemile 13 yaşında kaldı buzlu dolaplarda
Unutmayacak gözlerimiz tank paletleri altında ezilen Mahsun’u
Ezilen bir çocuk gülüşünü
Sayı yetmez saymaya
Amed, Amed uyan!
Şimdi dirilme zamanı
Dicle’ye karışıp yarına akan senin evlatlarının kanı
Uyan Amed, uyan!
Dile gelsin halkın öfkesi
Rabe Amed, rabe Amed, rabe!
Yarana canım sarayım
Kanamasın Diyarbekir surları
Bir yudum suyu, Kerbela eden hayın

Hevsel'in Hawarı sonun olacak

Yiğit vurulur ya Diyarbekir'de

Sular yanar ha yanar

Tohum düşer, Hevsel'e

Fideler kanar

Gözlerime iyi bak zulüm

Kibrit çaktım ben yüreğime

Artık her bahar cemre tetiğe düşecek

Yangınım sana cehennem olacak

Yiğit vurulur ya Diyarbekir'de

Sular yanar ha yanar

Tohum düşer Hevsel'e

Fideler kanar (Havsel'in Hawarı")

İçilen bizim kanımız

Dökülen bizim kanımız

Çalınan bizimdir

Gözyaşları yeter, ağlamak yok

İlk kanı onlar döktü

İlk anayı onlar ağlattı

Tarihi yazacak olan biziz

Ant olsun, şart olsun ki

Asırların öfkesiyle hesap sorarken

Asla titremeyecek elimiz (Kandan Kına Yakılmaz)

Görüldüğü gibi kan dökmek hem hareket içerisindeki bireyi hem de toplumu özgürleştiren bir olgu olarak resmedilmektedir. Bu anlamda devrim adına ölmek (devrim şehitliği) ve öldürmek bir bakıma bu dünyadaki sıkıntıların yok olduğu bir özgür alan kurgulamaktadır.

Sonuç Yerine

Osmanlının son dönemlerinden itibaren toplumun yönüne dair bir projeksiyon sunan sol hareketler, özellikle altmışlı yıllardan sonra dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle devrim ile değişimin gerçekleşmesine dair umutlarını her zamankinden daha kuvvetli bir şekilde taşımaya başlamıştır. Özellikle

yetmişli yıllarda hareketin önde gelen isimlerinin öldürülmesi, idam edilmesi vb. durumlar hareketin çatışmacı ideolojisini pekiştiren unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Seksenli yıllarla birlikte sol hareket için ideolojinin beslenmesi, eyleme ve şiddete odaklanmıştır. Süreç içerisinde gerçekleştirilen şiddet eylemleri normalleştirilme, meşrulaştırılma suretiyle hareketin bir doğal hâlini almıştır. Sol hareketlerin şiddet ile ilişkisini normalleştirici ajanlardan birisi de müzik olarak belirmektedir. Gerek müzikteki sözel unsurlar gerekse estetik içerik, şiddetin meşrulaştırılması açısından kullanılmıştır. Bu çalışmada sol hareketin en önemli temsilcilerinden birisi olan Grup Yorum'un son albümleri "*İlle Kavga*" üzerinden gerçekleştirilen içerik analizinde; müzik şiddet ilişkisi, sanatın estetize edilmesi ve meşrulaştırılması bağlamında ele alınmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda üç ana başlık dikkat çekmektedir. Şiddet; özellikle tek yolun devrim olarak görülmesi, geçmişin intikamının alınması, özgürlüğün kan ile geleceği düşünceleri üzerinden ifade edilmektedir.

Son kertede sol hareket-şiddet ilişkisi içerisinde müzik, şiddet eylemlerini estetize etme açısından önemli bir ritüel olarak değerlendirilmektedir. Müziğin duyguların paylaşılmasındaki gücü, kolektif duyguları oluşturmada öfke ve şiddeti körükleyen ve böylelikle oluşturulan şiddet dilini, estetik üzerinden paylaşan bir güç olarak öne çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sol müzik ve şiddet ilişkisi şiddet ve estetiğin diyalektiğinde bir ilişki olarak belirmektedir.

Kaynakça

- Ayas, G. 2015. *Müzik Sosyolojisi Temel Yaklaşımlar*, İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Bayhan, V. 2014. Yeni Toplumsal Hareketler ve Gezi Parkı Direnişi, *Birey ve Toplum*, 4 (7),
- Benjamin, W. 1995. *Estetize Edilmiş Yaşam*, Çev. Ünsal Oskay, İstanbul: Der Yayınları.
- Bennett, A. 2013. *Kültür ve Gündelik Hayat*, Çev. Nagehan Tokdoğan, Burcu Şenel, Umut Yener Kara, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Birekul, M. 2015. Toplumsal Hareketler ve Müzik: Söylemden Harekete Marşlar/ Ezgiler, *Sosyoloji Divanı*, Sayı: 5.
- Castells, M. 2016. *Kimliğin Gücü/Enformasyon Çağı: Ekonomi ve Toplum Cilt 2*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cengiz, R. 2011. Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (18).
- Güzel, M. Ş. 1996. *Türkiye'de İşçi Hareketi 1908–1984*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

- Işık, M. 2013. *Şiddetin Dili Değişmez*, İstanbul: Zinde Yayıncılık.
- Jasper, M. J. 2002. *Ahlaki Protesto Sanatı Toplumsal Hareketlerde Kültür, Biyografi ve Yaratıcılık*, Çev. Senem Öner, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- March, L. 2009. *Günümüz Avrupa'sında Uç Sol Partiler*, Çev. Hülya Osmanağaoğlu, Friedrich Ebert Stiftung International Policy Analysis.
- Meriç, M. 2016. *100 Şarkıda Memleket Tarihi*, İstanbul: Ağaçkakan Yayınları.
- Meriç, M. 2017. *Pop Dedik, Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, İ. 2018. Dini Hayatın Ritmi: Ritüel ve Müzik, *AÜİF Dergisi*, XLIX (2).
- Yurtsever, H. 2008. *Yükseliş ve Düşüş, Türkiye Solu 1960-1980*, İstanbul: Yordam Kitap.
- (URL 1) Wikipedia http://tr.wikipedia.org/wiki/Grup_Yorum, Erişim Tarihi: 14. 10. 2020.
- (URL 2) <https://www.politikyol.com/grup-yorumdan-yeni-album-ille-kavga/>, Erişim Tarihi: 29.11. 2020.